

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційну працю

Чебана Юрія Володимировича

на тему «Емоційно-вольовий потенціал висококваліфікованих веслувальників на байдарках і каное» на здобуття наукового ступеня доктора філософії у галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки, за спеціальністю 053 Психологія

Актуальність теми дослідження Чебана Юрія Володимировича зумовлена важливістю розробки теоретико-методологічних та практичних завдань щодо забезпечення розвитку емоційно-вольового потенціалу становлення висококваліфікованих веслувальників на байдарках і каное, які відстоюють честь України на міжнародних спортивних змаганнях з веслування. Достатній рівень емоційно-вольового потенціалу є суттєвим чинником для досягнення висококваліфікованими веслувальниками на байдарках і каное успіху в тренувальному і змагальному процесах.

Дослідження психологічної сутності емоційно-вольового потенціалу, його проявів, ознак, засобів діагностики дисертантом є важливим, як у теоретичному, так і в прикладному значенні. У першому випадку поглиблюються знання про психологічні складові потенціалу, особливості його функціонування і розвитку на різних етапах спортивної діяльності веслувальників. В другому – результати щодо особливостей розвитку емоційно-вольового потенціалу веслувальників можуть використовуватися з метою спортивного відбору, комплектування команд, психологічної підготовки та прогнозування розвитку спортивної кар'єри веслувальників.

Звернемося до аналізу змістовного аспекту дисертації. Слід зазначити, що Юрію Володимировичу вдалося реалізувати мету і завдання дослідження, дотримуючись існуючих вимог до дослідження на рівні доктора філософії. В теоретичній частині дисертації подано різноманітні підходи до розв'язання проблем розвитку та розкриття емоційно-вольового потенціалу

висококваліфікованих веслувальників на байдарках і каное. Зокрема, враховувалося те, що потенціал – це ті можливості особистості, якими спортсмен може скористатися. Наголошується, що частина цих можливостей може бути особистістю ще не пізнаною та не готовою для реалізації. Також показано, що емоційно-вольовий потенціал, входить в структуру особистісного потенціалу людини і проявляється в здатності керувати власною волею, виховувати в собі оптимізм і життєрадісність. Нарощування потенціалу лежить не в площині збільшення його кількісних характеристик, а в глибокому структурно-компонентному перетворенні ресурсів.

Теоретичну частину дослідження започатковано докладним теоретико-методологічним аналізом аспектів проблеми. Автору вдалося досягти продуктивного теоретичного синтезу результатів досліджень багатоаспектного явища емоційно-вольового потенціалу, що є одним з центральних у дослідженні психології спортсмена. Запропоновано власне розуміння цього складного системного феномену, яке подано на рівні визначення його структури та чинників. Цілком виправданим вважаємо зосередження уваги дослідника на розробці власної теоретичної позиції, яка є ключовою у з'ясуванні сутності проблеми та відшукування ефективних шляхів її розв'язання.

На достатньому змістовному рівні у представленому підході автора виокремлено й охарактеризовано категоріальний апарат дослідження: розкрито психологічний зміст понять «потенціал», «емоційні якості», «вольові якості», «емоційно-вольовий потенціал», «особистість спортсмена», сформульовано основні теоретико-методологічні засади пізнання емоційно-вольового потенціалу веслувальників на байдарках і каное, які ґрунтуються на особистісному, системному, діяльнісному підходах. Продуктивною нам видається розробка вихідних положень щодо аналізу зовнішніх та внутрішніх чинників розкриття емоційно-вольового потенціалу особистості у спортивній діяльності. Досить вдалими виглядають уявлення автора щодо існування явних та латентних складових емоційно-вольового потенціалу. Заслугує на

увагу й опис особливосте детермінації феномену. Автор доводить, що на рівень потенціалу спортсмена, крім психологічних і психофізіологічних детермінант, впливають і соціологічні чинники, зовнішні фактори, й умови життя, тощо.

Відзначимо також уміння Чебана Ю. В. теоретично оперувати досить різноплановими концепціями та відповідним експериментально-дослідним матеріалом, що дозволило йому вибудувати методологічно несуперечливий підхід до створення власної пошукової позиції. Виокремленні автором положення дозволили створити концептуальну парадигму експериментальної частини дослідження.

Експериментальну частину дисертації репрезентовано двома розділами, які присвячені емпіричному з'ясуванню психологічних особливостей емоційно-вольового потенціалу та чинників його розвитку у спортсменів-веслувальників. Також подано рекомендації з удосконалення емоційно-вольового потенціалу у спортсменів-веслувальників.

Виконана робота дозволила емпірично визначити рівень розвитку емоційних та вольових якостей респондентів, їх мотивацію, характерологічні риси, особливості сприймання часової перспективи життєвих подій та ін. Слід відзначити виокремлення автором об'єктивних показників рівня розвитку емоційного потенціалу: рівень спортивної кваліфікації спортсмена, його успішність у відповідальних спортивних змаганнях, показники фізичного тесту, який залежить від рівня потенціалу.

У дисертації вперше обґрунтовано структуру та зміст емоційно-вольового потенціалу спортсмена, який охоплює явні і приховані мобілізаційні можливості мотиваційного, емоційного, вольового характеру, використання, яких підвищує здатність особистості керувати власною поведінкою, проявляти впевненість в своїх силах в складних ситуаціях в процесі досягнення мети; створено модель емоційно-вольового потенціалу спортсмена-веслувальника, ключовими компонентами, якої виступили специфічні інтегральні емоційно-вольові якості спортсменів-веслувальників;

отримали подальший розвиток уявлення про ментальні засоби емоційно-вольової самообілізації на тренуваннях і спортивних змаганнях; дані про особливості взаємодії особистісних детермінант в прояві емоційно-вольового потенціалу.

Отже, в цілому можемо констатувати, що наукова новизна та теоретичне значення одержаних результатів дисертації полягають у проведенні системного теоретико-експериментального дослідження емоційно-вольового потенціалу висококваліфікованих спортсменів-веслувальників.

Практичне значення отриманих результатів дослідження, які торкаються змісту, рівнів та особливостей використання ментальних засобів можуть бути застосовані в системі практичної підготовки психологів, фахівців, наукових бригад, що забезпечують психологічний супровід спортсменів-веслувальників.

Побудована методика вивчення емоційно-вольового потенціалу, а також представлені методичні рекомендації відносно його розвитку, підтримки та корегування можуть бути використані спортивними психологами, тренерами та іншими фахівцями, які забезпечують психологічну підготовку спортсменів в тренувальних і змагальних умовах.

Дані, які уточнюють зміст емоційно-вольового потенціалу, його характерних рівнів можуть бути використані в системі підготовки психологів в межах курсу «Психологія спорту». Вони також можуть бути використані практичними психологами, що працюють в сфері військової, інженерної та інших видів діяльності.

Апробація результатів дослідження здійснювалася на Міжнародних, всеукраїнських науково-практичних конференціях, звітних науково-практичних конференціях та засіданнях кафедри.

Дисертаційне дослідження вирізняється не лише достатньою кількістю експериментально обґрунтованих результатів, їх теоретичним узагальненням, але й висвітленням питань, що можуть скласти самостійну перспективну лінію дослідження проблеми розвитку емоційно-вольового потенціалу спортсменів.

Слід відзначити, що адекватність побудови теоретико-методологічних засад дослідження, відповідність використаних методів і методик предмету, меті й завданням дослідження, адекватність відтворення математико-статистичних процедур обробки даних забезпечили надійність і вірогідність одержаних результатів та високу ступінь обґрунтованості наукових положень та висновків, поданих у дисертаційній праці.

Поряд із позитивною характеристикою праці слід висловити певні зауваження та побажання.

1. Тема дисертації спрямована на вивчення емоційно-вольового потенціалу висококваліфікованих веслувальників. Проте, текст переобтяжений матеріалом, який стосується «звичайних/пересічних» веслувальників, так званих, масових спортивних розрядів.
2. Не вбачаємо за доцільне подавати аналіз результатів кожного фактору тесту Р. Кеттелла (сторінки 95-103). Опис та аналіз загального особистісного профілю більш успішно вирішували б завдання дослідження.
3. В дисертації бажано було б виокремити та дослідити специфіку емоційно-вольового потенціалу веслувальників на байдарках і каное та показати її відмінності від потенціалу представників інших видів спорту.
4. У тексті дисертаційного дослідження зустрічаються орфографічні, та технічні огріхи, що порушують якісне загальне сприймання наукового стилю дисертації.

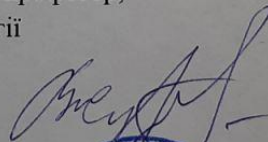
Висловлені зауваження суттєво не впливають на значущість виконаної праці, не зменшують цінності й наукового рівня дисертації, яка є вагомим внеском у поглиблення уявлень про сутність емоційно-вольового потенціалу висококваліфікованих веслувальників.

Дисертаційний матеріал подано аргументовано, його зміст відзначається доказовістю та переконливістю. Основний зміст дисертації відображено в 10 публікаціях: 2 статті в зарубіжних виданнях, 4 статті надруковані у наукових фахових виданнях України; решта – матеріали конференцій, тези доповідей.

Загалом дисертація Ю. В. Чебана за темою «Емоційно-вольовий потенціал висококваліфікованих веслувальників на байдарках і каное» за спеціальністю 053 «Психологія» виконана на належному науково-теоретичному рівні, повністю відповідає вимогам п. 10 «Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою КМУ від 06 березня 2019 року № 167 та «Вимогам до оформлення дисертації», затвердженими наказом МОН України від 12.01.2017 № 40, а її автор, Чебан Юрій Володимирович, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії у галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки», за спеціальністю 053 «Психологія».

Офіційний опонент:

доктор психологічних наук, професор,
завідувач кафедри психології
Поліського національного
університету

Лариса ЖУРАВЛЬОВА

